



Tarihin Tekerrürü: Şuşa Beyannamesi

The Repetition of History: The Shusha Declaration

Selma YEL

Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü
Prof., Gazi University, Faculty of Education, Department of Basic Education,
Ankara/Türkiye

E-Posta: selmayel@gazi.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-9624-6966

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü / Article Type: Rapor / Report

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Yaz-Haziran/ Summer-June

Geliş/Received: 22 Mart/March 2022

Kabul/Accepted: 28 Mayıs/May 2022

Yayın/Published: 15 Haziran/June 2022.

Atıf/Cite As

Yel, Selma. "Tarihin Tekerrürü: Şuşa Beyannamesi". *Demokrasi Platformu Dergisi*, 11 (36), 2022, 140-150.

İntihal/Plagiarism

İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale intihal taramasından geçirildi ve intihal tespit edilmemiştir. /This paper was checked for plagiarism. No plagiarism detected.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Selma Yel)

Finansal Destek / Grant Support: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmiştir. / The authors declared that this study has received no financial support.

Web: <https://www.demokrasiplatformu.com/dergi>

e-mail to: demokrasiplatformudergisi@gmail.com

Copyright © Published by Serkan Yorgancılar, Ankara-Türkiye.

Öz

Azerbaycan ve Türkiye arasındaki yakınlığın sebebi aynı soy ve aynı kültüre mensup olmanın yanı sıra aynı zamanda tarihin kritik süreçlerinde birbirlerine karşı yapmış oldukları fedakârlık ve desteğe dayanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşlarındaki müşkül durumunu görerek onlarca Azerbaycanlı Türk gönüllü olarak yardıma koşarken, bu durum Çanakkale Muharebelerinde de devam etmiştir. Benzer şekilde Azerbaycan'ın istiklalini ilan etmesinde de Osmanlı Devleti'nin büyük teşviki olmuştur. 15 Eylül 1918'de Bakü'nün işgalden kurtarılmasında yine Osmanlı İslam Ordusu'nun kömeği unutulmayacak kardaşlık örnekleri arasında yer almıştır. Türk İstiklal Savaşı sürecinde de Azerbaycan'dan maddi destekler devam etmiştir. SSCB hâkimiyeti altındaki Azerbaycan'la kısmi olarak kesilmiş olan ilişkiler, 1990 yılı ile birlikte yeniden güçlenmeye başlayarak günümüze kadar devam etmiştir. Bu süreçte Türkiye Karabağ'ın işgaline karşı gerekli olan desteği verirken, 44 Günlük Vatan Muharebesinde de Azerbaycan'ın yanında yer almıştır. Şuşa'nın Azerbaycan hâkimiyetine girmesini müteakiben iki ülke arasında imzalanmış olan Şuşa Beyannamesi ile "Tek Millet İki Devlet" şiarına uygun bir şekilde tam ittifak süreci başlamıştır. Bütün bu yaşananlar tarihte yaşanmış olan ittifak süreçleri ile büyük benzerlik göstermekte olup, tarihten ders alınması halinde hem Azerbaycan'ın ve hem de Türkiye'nin güçlenerek 21.Yy'daki varlıklarını devam ettirebileceklerini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarih tekerrürü, Azerbaycan, Türkiye, Şuşa Beyannamesi

Abstract

The reason behind the proximity between Azerbaijan and Turkey is based not only on having the same ancestral and cultural roots, but also the sacrifice and support they have made for each other during critical historical moments. Seeing the difficult situation of the Ottoman Empire in the Balkan Wars, dozens of Azerbaijani Turks rushed to volunteer, which continued in the Battle of Çanakkale. Similarly, the Ottoman Empire had great encouragement in the declaration of Azerbaijan's independence. During the liberation of Baku from occupation on September 15, 1918, the support of the Ottoman Islamic Army was among the unforgettable examples of brotherhood. In the same vein, financial support from Azerbaijan continued during the Turkish War of Independence. The relations, which were partially cut off with Azerbaijan under the domination of the USSR, started to get stronger in 1990 and have continued until today. In this period, Turkey provided the necessary support against the occupation of Karabakh, as well as she sided with Azerbaijan in the 44-Day Homeland War. With the

Shusha Declaration signed between the two countries after Shusha came under the rule of Azerbaijan, a full alliance process started in accordance with the slogan of "One Nation, Two States". All these events are very similar to the alliance periods that have taken place in history, and it has shown that both Azerbaijan and Turkey can continue their existence in the 21st century by getting stronger if lessons are learned from history.

Keywords: History repetition, Azerbaijan, Turkey, Shusha Declaration

Giriş ¹

Geçmiş yüzyıllar bütün Türkistan ve Kafkasya için çok acılı, kanlı ve gözyaşlı geçmiştir. Osmanlı Devleti'nin parçalanması, yıkılması ve müteakiben Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulması sürecinde de çok bedel ödenmiştir. Ama yine de Anadolu Türklüğü, Türkistan Türklerinden çok daha şanslı olup, istiklalini kaybetmemiş, güçlenerek yoluna devam etmiştir. Bu süreçte asla Türkistan'ı, Kafkasya'yı ve can Azerbaycan'ı unutmamış hep kalbinde yaşatıp bir gün yeniden kucaklaşmayı beklemiştir. Bu mucize yeniden gerçekleşmiş ve SSCB'nin dağılması ile Türkistan Devletleri başta Azerbaycan olmak üzere istiklalini ilan etmiştir. Türkiye Onların istiklalini ilk tanıyan devletlerden birisi olmuştur. Tarih, eğer ders alınıp tedbir alınmazsa tekerrürden ibarettir. Dünya'nın en önemli coğrafyası üzerinde kurulu olan Türkiye ve başta Azerbaycan olmak üzere Türk Devletlerinin tamamı bu anlamda tarihten ders alarak iş birliği ile strateji geliştirmeye başlamış oldukları için bugün ve gelecek yıllar çok daha iyi olacaktır diye düşünülmektedir.

Azerbaycan ve Türkiye arasındaki işbirliği sayesinde 44 günlük Vatan Muharebesi ile Karabağ yeniden Azerbaycan hâkimiyetine girmiştir. Müteakiben iki ülke arasındaki dayanışma ve ittifak süreci devam ettirilmiş ve Şuşa Beyannamesi imza edilmiştir. Şuşa Beyannamesi'ne bakıldığında tarihteki iki

¹ İlgili makale daha önce 17 iyun 2021 03:05 (UTC +04:00) 'de Azerbaycan'da apa gazetesinde "Türkiyəli tarixçi: "Şuşa Bəyannaməsi ilə bir millət, iki dövlət rəsmi olaraq yola çıxdı" başlıklı Sevil Ünal Hilalqızı ile yapılan röpertajdan esinlenilmiş, bilgiler güncellenmiştir. Bkz: <https://apa.az/az/xeber/siyasi/turkiyeli-tarixci-susa-beyannamesi-ile-bir-millet-iki-dovlet-resmi-olaraq-yola-cixdi-648383>, (E.T. 13.06.2022) Aynı röportaj TÜRPAV Türkiye Politik ve Stratejik Araştırmalar Vakfı sitesinde de Türkiye Türkçesi ile yayınlanmıştır. Bkz. <http://www.turpav.org/milli-politikalar-enstitusu/dis-politika/tarihin-tekerruru-susa-beyannamesi.html>, (E.T. 13.06.2022)



önemli anlaşma ile benzeştiği görülmektedir. İlki 28 Mayıs 1918'de bağımsızlığını ilan etmiş olan Azerbaycan ile Osmanlı Devleti arasında 4 Haziran 1918'de Batum'da imzalanan anlaşma olup iki kardeş ülkenin askeri ve siyasi ilişkilerinin başlamasını sağlamıştır. Bu anlaşmanın 4. maddesinde, Osmanlı'nın, gerek duyulduğu takdirde Azerbaycan'a askeri yardımda bulunabileceği ifadesine istinaden Kafkas İslam Ordusu teşkil edilerek, Azerbaycan Türklerinin desteği ile 15 Eylül 1918'de Ermeni Taşnakların işgali altındaki Bakü kurtarılmıştır. Bütün dünya buna karşıyken bu zafer kazanılmıştır. Bütün dünya derken, Osmanlı Devleti'nin müttefiki Almanya bile gizlice Bolşevik Rusya ile petrol anlaşması yapması nedeniyle bu harekâta karşı çıkarken, Bolşevik Moskova, Ermenileri desteklediği için bu harekâta karşıdır. Şaşırtıcı olan Bolşevikliği çok büyük tehlike olarak gören İngilizler'in de Ermenileri himaye konusunda Moskova ile aynı fikirde olmasıdır. Bunun sonucu olarak küçük bir İngiliz askeri birliğini Ermenilere yardım için Bakü'ye göndermiştir. Bolşevik Rusya, Osmanlı Devleti'nin müttefiki Almanya ve Bolşeviklik düşmanı İngiltere, Ermeniler yanında saf tutarken aslında günümüzde Türkiye ya da Azerbaycan söz konusu olduğunda bir anda aynı cephede yer alan Batılı devletlere ne kadar da çok benzemektedirler.

Tarih ders alınmazsa hep tekerrür eder demiştik ya! Ders alınmaya başlanıldığı için son Karabağ savaşında tarih aynen Bakü'nün 15 Eylül 1918'de halas edilmesi gibi zaferle sonuçlanmıştır. Tabii yine "kardaş kömeği" tarihte olduğu gibi önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

A. Beyannamenin İmzalanmasının Tarihi Arka Planı

Şuşa Beyannamesi'ne benzeyen ikinci anlaşma Kars Anlaşmasıdır. Zaten bunu Azerbaycan Devlet Başkanı Sayın İlham Aliyev de ifade etmiştir. 1921'de Anadolu Türklüğü için bir ölüm kalım savaşı olan Sakarya Meydan Muharebesi zaferini müteakiben, Rusya kontrolündeki Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) arasında tam olarak 100 yıl önce 13 Ekim 1921'de imzalanmıştır Kars Anlaşması.

Kars Anlaşması giriş, 20 madde ve eklerden oluşmaktadır. Moskova Anlaşması'nın büyük ölçüde tekrarıdır. Bu Anlaşmayla Türkiye'nin doğu sınırı çizilirken, TBMM'yi bu cephede en çok uğraştıran Ermeni sorunu da çözülmüştür. Anlaşma kapsamında Azerbaycan Türklerinin yoğun olarak yaşadığı Nahcivan bölgesi özerklik kazanmıştır. Âmâ bu o kadar da kolay

olmamıştır. Bedel ödenmiştir. Rusya'nın Nahcivan üzerindeki ısrarlı taleplerine o tarihlerde bir ölüm kalım savaşı vermekte olan TBMM ısrarla karşı durmuş, hatta Moskova bunu SSAC'ne (Sovyet Sosyalist Azerbaycan Cumhuriyeti) ne de kabul ettirmiş olmasına rağmen, direnmeye devam edilmiştir. Sovyet Rusya, Batum'u alabilmek için Nahcivan'dan vazgeçmek mecburiyetinde kalmıştır.

Sonuç olarak Türkiye'de Batum üzerindeki haklarından muvakkat olarak feragat etmiştir. Böylece, TBMM'nin gayretleri sayesinde imzalanmış olan Kars Anlaşması ile Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü kısmen de olsa korunmuş, Nahcivan'ın üçüncü bir ülkeye devredilmez kaydıyla Azerbaycan'a bağlı özerk bir cumhuriyet olarak varlığını korumaya devam etmesi mümkün olabilmıştır. TBMM'nin bir diğer talebi, Azerbaycan'ı bağımsız bir devlet olarak görmek ve siyasi ilişkilerini bu çizgide devam ettirmektir. Bu amaçla Türkiye 4 Haziran 1918 Anlaşmasını devam ettirerek, Azerbaycan ile ayrı bir anlaşma imzalamak ve böylece Onun bağımsız bir devlet olduğunu ispat etmek istemişse de ne yazık ki o tarihteki Sovyet Azerbaycan Hükümeti bu isteği kabul edememiştir.

Bugün Türkiye-Ermenistan sınırının açılmasından, Nahcivan'ın statüsüne kadar tüm konularda Türkiye'nin dayanak noktası Kars Antlaşması olup, antlaşma maddeleri özellikle Ermenistan ve Gürcistan'dan gelebilecek tehlikelere karşı Nahcivan ve Batum garantörlükleri hususunda hukuki ve siyasi müdahale imkânı vermektedir. Ancak günümüzde Gürcistan'dan böyle bir tehlike beklentisi söz konusu olmayıp, aksine giderek iki ülke arasındaki dostane ilişkiler çok daha fazla güçlenmeye devam etmektedir. Denilebilir ki, Kafkasya'da yüzyıllar boyu yaşanan rekabet, kan, çatışma büyük ölçüde Kars Anlaşması ile sona ermiştir. Nahcivan, Türkiye'nin Azerbaycan ve Türkistan olmak üzere Türk dünyasıyla irtibatını sağlayacak tek kapı olduğu gibi aynı durum Azerbaycan için de geçerlidir, orası hasret kapısı, orası hasret köprüsüdür... Bugün Nahcivan hala Azerbaycan toprağı ise, bu Türkiye'nin ısrarları ve fedakârlıkları sayesinde olmuştur demek mümkündür.

Günümüzde Kafkasya sınırı, Moskova ve Kars Antlaşması'ndan bugüne kadar aynen muhafaza edilmiş olup SSCB'nin dağılmasıyla başlayan yeni siyasi ortamda Ermenistan, yeniden tarihi tekerrür ettirerek Karabağ'a saldırmış,



Hocalı'da katliamlar yapmıştır. Gürcistan ile problemlerini daha sonraya erteleyerek, 23 Ağustos 1990 tarihli Bağımsızlık Bildirisi'nin 11. maddesinde 1915 Osmanlı coğrafyasındaki ve Batı Ermenistan'daki sözde soykırımın tanınması için çalışacağını ilan etmiştir. Oysa Kars Antlaşması'nın 15. Maddesinde "İmzacı taraflardan her biri işbu Antlaşmanın imzalanmasından hemen sonra, Kafkas cephesindeki savaş nedeniyle işlenen cinayet ve cürümler için öteki taraf uyrukları yararına tam bir genel af ilan etmeyi yükümlenir" denilmektedir. Buna göre; Türkiye ve Ermenistan genel bir af ilan etmeyi kabul etmişlerdir. Ancak, Şubat 1991'de Ermenistan Kars Antlaşması ile çizilen sınırı tanımadığını ilan etmiş ve müteakiben de 23 Eylül 1991'den itibaren Ermenistan Anayasası'nın 13. Maddesinde Ağrı dağı devlet armasında milli bir sembol olarak yer almaya başlamıştır. Ancak, Türkiye'nin Ermenistan'a karşı siyasi, hukuki ve askeri müdahalesinde Kars Antlaşması en önemli hukuki dayanak olarak varlığını korumaya devam etmekte olup bunun dışındaki uygulamalar uluslararası hukuk dışı eylemler olarak kalmaya mahkûm olmuştur.

B. Şuşa Beyannamesinin Özeti: İki Devlet Tek Millet

Yazımızın başında tarih tekerrürden ibarettir demiştik. Türk milleti de Türk Devletleri de artık tarihten ders almayı öğrenmişler ve özellikle de birlikten kuvvet doğacağını bilinciyle hareket etmeye başlamışlardır. Bunun sonuçları Karabağ savaşında görülmüş, Azerbaycan işgal altındaki topraklarına kavuşmuştur. Bakü'nün 15 Eylül 1918'deki kurtuluşu ile Şuşa'nın işgalden kurtuluşu aynı öneme sahiptir. Bu durum büyük ölçüde Osmanlı Devleti'nin 93 Harbinde kaybetmiş olduğu Evliye-, Selase'ye yani Anadolu'nun öz uzantısı Kars, Ardahan ve Batum'a yaklaşık 40 yıl sonra 1918'de kavuşmasına da benzemektedir. Her bir zafer diğerine giden yolu açmıştır. Önce Evliye-i Selase sonra Bakü. İşte Karabağ zaferinin ışığında da yeni adımlar atılması gerekmiş ve bütün bunların hepsi 1921 Kars Anlaşmasına bağlı kalmak kaydıyla Şuşa beyannamesinde teminat altına alınmıştır. Bu beyannamede şu esaslar hükme bağlanmıştır.

-“Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğü, uluslararası düzeyde tanınmış sınırların dokunulmazlığı, devletlerin iç işlerine karışmama ilkelerine dayanarak müttefiklik ilişkilerinin kurulmasının siyasi ve hukuki mekanizmalarını belirler”. Bu madde çok önemli olup, yine tarihin tekerrür etmemesi için, iki ülke işbirliği süreçlerinin sınırlarını

göstermektedir. Zira biz tarihçiler hala Rus vb ülkelerin attığı iftiralara temizlemeye çalışmaktayız ki, bunlardan birisi de İslam Ordusunun Bakü harekâtının, Osmanlı Devleti'nin Azerbaycan'ı ilhak amacı ile ilişkili olduğudur. Kesinlikle bu bir iftira olup, Osmanlı Devleti, Dağıstan ve Azerbaycan'dan oluşan bağımsız bir İslam Konfederasyonu teşkil etmeyi planlamıştır. Asla Azerbaycan'ın müstakilliğine gölge düşürme niyeti olmamıştır

-“Taraflar, dış politika alanındaki koordinasyonun ve düzenli ikili siyasi istişarelerin gerçekleştirilmesinin önemini belirtir ve bu yönde Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi çerçevesindeki faaliyetlerin önemini vurgular” ifadesi hali hazırdaki bu iş birliği sürecinin çok daha fazla güçlendirilerek devam edeceğini göstermektedir.

-“Taraflar, kendi ulusal çıkar ve menfaatlerini koruma ve sağlamaya yönelik bağımsız dış politika yürütürler. Taraflar, bölgesel ve uluslararası düzeyde istikrar ve refah üzerinden barış, dostluk ve samimi komşuluğa dayalı uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi, ayrıca ihtilaflar ile bölgesel ve küresel güvenlik ve istikrar meselelerinin çözülmesi yönünde ortak çaba gösterirler”. Bu madde de önemlidir. Günümüzdeki iki ülkenin arasını bozmaya yönelik teşebbüsleri engelleyici bir hüküm olup, her iki ülke de bağımsız devletler olarak kendi seçimlerini yapma iradesine sahiptirler. Bu noktada hiçbir suizan söz konusu olmayacaktır.

-“Taraflar, güncel, karşılıklı ilgi uyandıran uluslararası konularda dayanışma ve karşılıklı destek sergileyerek yakın veya örtüşen tutumlardan yola çıkarak ikili işbirliğini derinleştireceklerdir ve BM, AGİT, Avrupa Konseyi, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi, İİT dâhil uluslararası ve bölgesel kuruluşlar çerçevesinde birbirine karşılıklı destek vereceklerdir”.

-“Tehdit ve saldırı halinde Taraflar birbirine gerekli yardımı yapacak ve Taraflardan herhangi birinin kanaatine göre onun bağımsızlığına, egemenliğine, toprak bütünlüğüne, uluslararası düzeyde tanınmış sınırlarının dokunulmazlığına veya güvenliğine karşı üçüncü bir devlet veya devletler tarafından tehdit ve saldırı gerçekleştirildiğinde, Taraflar, ortak istişareler yapacak ve bu tehdit veya saldırının önlenmesi amacıyla BM Şartı'nın amaç ve ilkelerine uygun girişimlerde bulunacak,



birbirine BM Şartı'na uygun şekilde gerekli yardımı yapacaklardır. Bu yardımın kapsam ve biçimi ivedi yapılan görüşmeler yoluyla belirlenerek ortak tedbirler alınması için savunma ihtiyaçlarının karşılanmasına karar verilecek ve Silahlı Kuvvetlerin güç ve yönetim birimlerinin koordineli faaliyeti sağlanacaktır". Bu madde, iki ülke arasındaki fiiliyatta zaten var olan dayanışmanın resmiyete dökülmesi olup, tek millet iki devlet anlayışının somut halidir.

-“Tarafların Güvenlik Konseylerinin milli güvenlik konularında düzenli olarak ortak toplantıları düzenlenecektir ve bu toplantılarda ulusal çıkarların, Tarafların çıkarlarını etkileyen bölgesel ve uluslararası güvenlik konularının müzakeresi gerçekleştirilecektir”.

-“Taraflar, iki kardeş ülke silahlı kuvvetlerinin çağın gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırılması ve modernizasyonuna yönelik olarak ortak çaba göstermeye devam edecektir”. Bu da çok önemli olup, iki ülke arasındaki dayanışmanın kuvveden fiile geçirilmesi anlamına gelmektedir. Aynı zamanda resmi bir anlaşmada “iki kardeş ülke” ifadesinin yer almakta olması, tarihi bir hakikatin resmen dünyaya ilan edilmesi anlamına gelmektedir.

-“İşgalden kurtarılan alanlarda hayatın normalleştirilmesi için ortak hareket edilecek,

-Taraflar, Ermeni işgalinden kurtarılan rayonlarda başta mayınlı arazilerin temizlenmesi olmak üzere hayatın normalleştirilmesi faaliyetlerini destekleyeceklerdir”.

-“Taraflar, savunma yeteneklerinin ve askeri güvenliğin güçlendirilmesine yönelik personel mübadelesini, ortak eğitim ve tatbikatların düzenlenmesini, iki ülke silahlı kuvvetlerinin birlikte çalışabilirliğinin artırılmasını, modern teknolojilere dayalı silah ve mühimmatların yönetilmesinde yakın işbirliğini ve bu amaçla yetkili kurum ve kuruluşların koordineli faaliyetinin sağlanmasını teşvik edeceklerdir. Türkiye ve Azerbaycan diğer dost devletlerin orduları ile birlikte askeri tatbikatların düzenlenmesini destekleyeceklerdir.” İsbetli bir hüküm olan bu madde ile kısa süre önce Ermenistan tarafından döşenmiş mayınlı bölgelerin haritalarının aradaki, anlaşma hükmüne rağmen Azerbaycan'a verilmemesi sebebiyle 4 insan hayatını kaybetmiştir. Türkiye mayın temizleme hususunda tecrübeli olup, bu noktada yardımcı olacak olması önemlidir.

Şuşa Beyannamesi ile Türk-Azerbaycan askeri ilişkilerinde yeni boyuta geçilirken, gerçekten de “tek millet iki devlet” şiarına uygun adımlar atılmaya başlanılmıştır. Türkiye ve Azerbaycan Milli Güvenlik Kurulları ortak toplantı gerçekleştirmeye başlamış ve Türkiye ve Azerbaycan Hava Kuvvetleri tarafından Konya’daki 3’üncü Ana Jet Üs Komutanlığında icra edilen TURAZ Şahini 2021 Tatbikatının “Seçkin Gözlemci Günü” gerçekleştirilmiştir. Seçkin Gözlemci Günü’ne Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar ve Azerbaycan Savunma Bakanı Zakir Hasanov ile Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Güler, Azerbaycan Genelkurmay Başkanı Korgeneral Kerim Veliyev, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Hasan Küçükakyüz ve Azerbaycan Hava Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Ramiz Tahirov katılmış, günün anlam ve önemine dair etkili konuşmalar yapılmıştır. Bu görüntüler dost ülkelere heyecan ve öz güven verirken, düşman ülkelere temkinli olma mesajı vermektedir.

C. Farklı Boyutları İle Şuşa Beyannamesinin İkili İlişkilere Katkıları

Azerbaycan ve Türkiye arasındaki işbirliği sadece askeri sahada değil, eğitim ve ekonomik konularda da sürdürülmektedir. Bu işbirliğinin güçlendirilmesi için öncelikle akıllı teknolojilerden istifade ederek transit ulaştırma imkânlarının geliştirilmesine karar verilmiştir. 24 May 2022’de Azerbaycan hem demir yolları hem de kara yollarının inşası da dâhil olmak üzere Zengezur Koridoru’nun açılması konusunda anlaşmalarını açıklamıştır ki, bunu müteakip Nahcivan-Kars demir yolu inşaatının gerçekleştirilmesi sürecine geçilecektir

Terörle Mücadele konusunda her iki devlet arasında tam bir iş birliği süreci başlatılmış olup, insan ticareti ve yasa dışı göçle, organize suçlarla ve kitle imar silahlarının yayılmasıyla mücadeleye birlikte devam edilecektir.

Türk dünyasına yönelik faaliyetlerin ilerletilmesi, güçlendirilmesi hususunda da tam bir mutabakat süreci mevcut olup Türk kültürünün ve mirasının korunması ve tanıtılması alanlarında çalışmaların güçlendirilmesi çalışmaları hali hazırda devam etmektedir.

Bakü’de kurulması planlanan Türkiye-Azerbaycan ortak üniversitesiyle ilgili anlaşma taslağı 10 Ocak tarihinde Azerbaycan tarafına iletilmiş olup, yakın bir zamanda sonuçlanması beklenilmektedir



37 ülkenin katılımıyla İzmir'de 9 Mayıs-9 Haziran tarihlerinde düzenlenen Efes-2022 Tatbikatına özellikle Azerbaycan ve Pakistan'ın katılması, Türkiye düşmanlarında yine paniğe sebep olmuştur. Greek City Times, "Türk ve Azeri özel kuvvetleri adaları ele geçirme tatbikatı gerçekleştirdi. Aynı senaryoda Pakistan da vardı" derken Pro News de "Ankara, Azerileri Ege'ye alıştırıyor" şeklinde yorumlara yer vermiştir. Bu da Türkiye, Azerbaycan ittifakının kötü niyetli komşularda oluşturduğu paronayayı göstermektedir.

Sonuç olarak, Şuşa Beyannamesi'nde de açıkça ifade edildiği gibi iki kardeş ülke yani Oğuz boyunun çocukları Azerbaycan ve Türkiye 21.yy'ın en önemli anlaşmalarında birisini imza etmişler ve gereğini de yerine getirmeye başlamışlardır. Her bir maddenin inceliklerle düşünülerek, hiçbir nokta açıkta kalmaksızın hazırlanılmış olduğu görülen Şuşa Beyannamesi'nin zamanlaması da önemli olup bu noktada bütün dünyaya artık "bir millet iki devlet" resmi olarak yola çıktı mesajı verilmiştir. Türkistan Türk Devletlerinin tamamı ile iş birlikleri süreci de hızlandırılmış olup hem Can Azerbaycan'a ve hem de can Türkiye'ye hayırlı olsun.

Kaynakça

Sevil Ünal Hilalqızı , "Türkiyeli tarihçi: "Şuşa Bəyannaməsi ilə bir millət, iki dövlət rəsmi olaraq yola çıxdı" Apa, <https://apa.az/az/xeber/siyasi/turkiyeli-tarixci-susa-beyannamesi-ile-bir-millet-iki-dovlet-resmi-olaraq-yola-cixdi-648383>,

TÜRPAV Türkiye Politik ve Stratejik Araştırmalar Vakfı,. <http://www.turpav.org/milli-politikalar-enstitusu/dis-politika/tarihin-tekerruru-susa-beyannamesi.html>,

"Ege'de tek millet korkuttu! Komşuda "Türkiye" paranoyası" Star, 04.06.2022

" Şuşa Beyannamesi nedir, ne demek? Şuşa Beyannamesi maddeleri! " Hürriyet, 02.02.2022

Rehimov, Ruslan , " Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev, Şuşa Beyannamesi'ni onayladı", AA, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/azerbaycan-cumhurbaskani-aliev-susa-beyannamesini-onayladi/2500745>

Yel, Selma, Osmanlı Ordusunun Kafkasya Harekâtı ve Bakü' nün Kurtarılması", Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi, sa.2, ss.111-120, 2003

- Yel, Selma, "100. Yılında Enver Paşa ve Azerbaycan Halk Cumhuriyeti'nin Kuruluşundaki Bakü İslam Ordusu Kömegi", International Scientific Conference Azerbaijan Democratic Republic: The Bright Page of Azerbaijan Statehood History, 26 - 30 Haziran 2018
- Yel, Selma, Memmedova, İrade, "Balkan Muharibisi, Şərq Cəbhəsi Ve İstiklal Harbinde Azerbaycan Türkleri", VIII Uluslararası Atatürk Kongresi, 13 Ekim 2015
- Yel, Selma, Türkiye Azerbaycan İlişkilerinde Gelecek Perspektifi, I. Türkiye - Azerbaycan İlişkileri ve Gelecek Perspektifi Çalıştayı, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Azerbaycan İlimler Akademisi, Tarih Enstitüsü, 24 - 25 Mayıs 2012
- Yel, Selma, "Azerbaycan Cumhuriyeti Devleti' nin Kuruluşunda Türkiye' nin Yardımları İlhak Amacına mı Yönelikti?", Ankara Üniversitesi İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Atatürk Yolu Dergisi, cilt.6, Sayı.24, ss.563-578, 1999
- Yel, Selma, "Azerbaycan'ın İstiklalini İlan Etmesinin Düşündürdükleri", Sosyal Bilimlerde Araştırma, Cilt.2, 1992

